

Jasmina Ana

LJUBAVNICI

Beograd, 2011
DERETA

*Pošli smo na put, put je bio dug,
a nismo ni znali da je bio krug.*

Zove se Hana. Po pesmi Oskara Daviča. Njen otac, novinar „Politike“, proslavljao je u *Grmeču*, čuvenoj boemskoj kafani, rođenje svoje ćerke.

Mirisale su, tog juna, lipe u Beogradu. Neko je naglas pročitao pesmu *Hana*, objavljenu tog dana u „Politici“.

Veselo društvo, novinari i pesnici hvalili su Davičovu pesmu.

– *Zvaće se Hana!* – uzviknuo je, kroz pijani žamor, otac novorođene bebe, Balša Jovanović.

Prošlo je od tada trideset i sedam leta. Beograd je postajao sve više otuđen i veliki grad. Lipe su mirisale još jedino na Vračaru i u predgrađima.

Hana je nosila svoje boemsko ime lako i prirodno, kao da je za nju skrojeno. Kao dete, izdvajala se veselom ljupkošću. Otac je svoju jedinicu rado vodio sa sobom, rasla je razmažena i slobodna u krugu beogradskih umetnika.

Učila je balet. Svirala gitaru. Bile su to svetlucave godine u kojima je život, sâm, bio razlog. Čudesno, očaravajuće more Ničega.

Trajalo je to dugo. Neočekivano i naglo, što će kasnije postati njen životni manir, promenila je tok svojih intere-

sovanja. Kada je, u dvadeset i četvrtoj godini, objavila svoj prvi roman *Kameni grad*, i suviše mračan i dubok za njene godine, ime Hana Jovanović postalo je važno.

Stari svet zauvek se zatvorio. Novo poglavlje života započelo je jednim rastankom.

Kada je, jedne noći, u Skadarliji, uz zvuke ciganske violine, nekoga ispratila u daleki svet, verovala je da to neće preživeti.

I dok su, po ko zna koji put, Cigani pevali *Zbogom leto, jeseni i zimo, odlazimo da se ne vratimo*, Hana više nije želela ništa. Znala je, najskrivenijim dubinama svoje intuicije, da povratak ne postoji i videla je, kao da sanja, kroz dim i noć bez zvezda, velikim slovima, ispisano preko njenog života: *The end*.

Rasla je na Vračaru, u Ulici kestenova, u maloj prizemnoj kući sa baštom. Njena majka Vera, rođena u toj kući, bila je poznata po druželjubivosti. Radila je u bolnici, kao babica. Vesela i srdačna, poznavala je mnogo ljudi i malo zbog prirode posla, malo zbog sopstvene prirode, okupljala je u svojoj kući *tout Beograd*.

Iako jedinica, Hana je rasla okružena gomilom raznovrsnog sveta. Otac Balša često je dovodio društvo iz kafane, Vera ih je uvek radosno dočekivala.

Novinari, Balšine kolege, nazivali su u šali njegovu kuću *Poslednja poslednja šansa*, praveći aluziju na poznatu kafanu u Tašmajdanskom parku.

Vera je bila uvek vedra, ali je Balša sve češće bivao mračan. Alkohol i boemski život razarali su, sve više, njegove nerve. Bio je nezadovoljan – sobom, svojim životom, neispunjenim ambicijama da završi davno započete knjige.

Bio je poznato novinarsko pero.

Ipak, želeo je da novinarstvo zameni nečim što će ostaviti trag u vremenu. Ali, vrteo se u krugu alkohola, depresije i beznađa. Nije nalazio to vreme, izdvojeno u samoću i tišinu. I kad je posećivao svoje roditelje, učitelje na planini, nikada nije dolazio sam. Svi su želeli da pođu s njim u planinsku tišinu i u dom o kojem su se ispredale bajke. Najčešće, bila su to preterivanja. U krugu beogradskih pisaca i novinara, Ana, Balšina majka, bila je omiljen lik.

Uzalud je Balša maštao da će napisati, kako je govorio, *Enciklopediju svog vremena*. Uzalud je želeo da *uhvati dan*.

Dani su mu, kao jegulje, izmicali i klizili, nepovratno.

Hana se družila sa svom decom. Bilo je to za nju sasvim normalno, jer je u njenu kuću dolazilo mnogo ljudi. Dvorište sa malenom baštom vrvelo je od mališana iz Ulice kestenova i iz obližnjih vračarskih ulica.

Kuća na planini za koju je odmalena bila vezana, takođe je bila puna sveta.

Osećala se slobodno. Bila je veselo i nesputano dete.

Kasnije, postaće joj bliža Balšina tuga, verovaće da je ljudskije njegovo nezadovoljstvo od Verine skoro nepristojne vedrine. Nalazila je da u toj vedrini ima bezosećajnosti, čak i ravnodušnosti.

Vidiš, Hana, ona mirno spava, a ja ne mogu da trenem dok ne čujem da si došla – govorio joj je otac, kad je postala devojka.

Zašto bih mislila crno? – odgovarala je Vera.

Zašto bih mislila crno – sećala se često, u životu, majčinih reči. Umrla je, ne misleći crno. Umrla je u snu, kako slušuju svi koji ne misle crno.

Nedostaje joj majčina vedrina, sada, kad je ostala bez nje.

U kući Ane i Dimitrija, postali su joj važni koreni. Igrala se s decom sa planine, i, čudnovato, osećala je da su joj bliži od dece sa Vračara.

Negovala je misao o pripadnosti čistom plemenu Slovena koji se nisu mešali sa Turcima. Seća se da se Ana slatko smejala kada joj je obrazlagala tu *ideju*. Zar ne vidiš, bako, da smo ovde svi plavi?

Teško se odvajala od bake. Balša je često imao problem da je odvede sa planine. Dešavalo se da uveliko počne škola, a da Hana, pretvarajući se da je bolesna, još bude u Selu.

Sedela bi tada, šćućurena, u Dimitrijevoj radnoj sobi, kraj furune, i dok bi u krilu stezala mačka Đuru, smišljala bi kako da se oslobodi svih obaveza i da zauvek ostane u Selu.

Mladost, nepromišljena i nagla, napravila je od njenog života veliko klizalište. Široki krug poznanika i drugova pretvorio se, kad je stasala, neočekivano lepa, u обруč udvarača. Zvali su je na sve strane, izlazila je u diskoteke, volela noćni Beograd koji je otkrivala kao novu planetu.

U penušanju života, osećala je da treba da uzme *sve*. Činilo joj se da joj sve na svetu pripada. Vera, njena majka, nikada joj nije rekla – ne. Pustila je da je nose neobuzdani i ludi galopi mladosti, da leti i da pada, da upozna i radost i tugu.

Hana nikada nije saznala da li je to bio deo Verine optimističke prirode ili želja da njena ćerka ne propusti ukus života koji je njoj promakao.

Svakako, sloboda koju je imala Hana nije bila uobičajena za devojke njenih godina. Beograd je, u svojoj biti, još bio patrijarhalan.

U najranijoj mladosti, Hana je upoznala sve čari noćnog života, krstarila je, poput noćnog kauboja, mračnim lagumima jugoslovenske prestonice, otkrivajući tajne poroka, nepro-

spavanih noći i kajanja. Otkrivala je svet, iznutra, razumeva-jući da postoje dva paralelna grada, nevidljiva jedan za dru-gi. Znala je da mnogi nikada neće upoznati život boema, kur-vi i kockara, tajnu drugačijeg, gušćeg tkanja života svih onih koji su hodali po marginama, po zabačenim ulicama predgra-đa. Neće nazreti pravila igre u svetu podzemlja. Neće verova-ti da i u svetu žestine i visokog adrenalina, s druge strane za-kona, vladaju tamošnji moralni zakoni.

Moral iznutra – pokušala je jedanput da objasni svom ocu druženje sa poznatim bosom beogradskog podzemlja. Balša joj je poverovao, shvatajući, više intuicijom nego ra-zumom, da u ludoj Haninoj mladosti koja se nije mogla ob-uzdati, taj čovek negde bdi nad njom, da joj se zbog toga što je njen prijatelj, ni u najmračnijim ulicama Beograda, neće dogoditi ništa loše.

Šta je uradio čuveni novinar „Politike“? Pozvao je Luku Andrejića na piće u *Šumatovac*. Prvi put u istoriji ove bo-emske kafane, ispred ulaza, čekali su snažni ošišani mladi-ći u kožnim jaknama.

Dok je Balša govorio Luki: *Hvala ti što čuvaš moju Ha-nu, ja sam sada tvoj prijatelj*, gosti restorana verovali su da Balša radi ekskluzivan intervju.

I ja vas poštujem. Vi ste legenda ovog grada – rekao je Luka, pre nego što su se srdačno zagrlili.

Ljubila se s mladićima, lako i brzo ih zaboravljala. Dolazili su drugi.

Svet je za Hanu bio kao čigra koja se brzo okreće. Nije ni primećivala kako povređuje ljude oko sebe. Sve dok sama nije upoznala bol.

Nerado se seća tih dana *duhovne praznine i površnosti*, kako je kasnije nazivala svoje gimnazijske dane.

To je najisprazniji deo mog života, pisala je u svom dnevniku. Živela sam *ispod ideje*, nedostojnim i beznačajnim životom.

Dugo je verovao da neće nikada poželeti da ode iz najluđeg grada na svetu. Danas, posle tačno devet godina, otkako je iz svog sela na planini, iznad manastira Studenica i iz Beograda, gde je zablistao kao đak generacije – pošao u svet, oseća teskobu klopke u koju je upao. Neizreciva je glupost velike pameti. Krupni koraci stvaraju krupne greške.

Zašto nikad nije slušao ni zapamtio nijednu narodnu mudrost? Zašto mu, kad je pošao, ni otac ni majka ni sestra nisu rekli da se ne ženi strankinjom. Tuđom verom. Zašto su svi verovali da se na njega, bogom danog, mali ljudski saveti ne odnose. Da mu nisu potrebni.

Na Brodveju, kroz prozor restorana *Riči* gleda užurban i lud Njujork. Svi veruju da znaju kuda toliko žure. Uvereno hrle, svako u svoju provaliju. Njujork je čudo. Najlepši grad na svetu, za one koji su odrasli u zidovima. Cveće ponekad raste iz betona. Ali, tamo! Uvek misli *na tamo*. Tamo daleko. Mogao bi i decu više da ne vidi. Čemu sve to? Tuđa deca. Nikada neće uspeti da im objasni šta je to potok i izvor. Šta su studenička zvona. I freske. Beli anđeo iz Mileševe. Studeničko raspeće. Bilo šta naše, samo naše. Srpska slava! Hoće li još nekad doživeti da se probudi u staroj kući na Božić? Da kroz

prozor gleda sneg, pravi sneg. Nasmija se, pri ovoj misli, kao da sneg ovde ne pada, kao da nije pravi. Pisaće Slobodanu. Njegov prijatelj iz detinjstva, pesnik Slobodan Rakitić, poslao mu je svoju knjigu *Svet nam nije dom*. Nosi je sa sobom kao Bibliju. Kao tamjan iz Studenice.

Naruči još jedno pivo. Visoka i vretenasta meleskinja podseti ga na Vasilisu. Gde li je sada ta lepa Bokeljka, najlepša žena koju je ikada video? Hoće li je još nekada sresti? Čudnovato, ta misao, bez mnogo nade, odagna mu tugu i nostalgiju. Njujork mu se učini manje nepodnošljiv. Kraj prozora, tik uz njega, na visokom belom konju projuri jedna policajka.

Seća se, maglovito i nejasno, dubokog snega kroz koji se, s mukom, probijao, sve dok ne bi, gotovo promrzao, stigao na visoravan na kojoj je ležalo selo sa crkvom, kafanom i školom. Iz dimnjaka bele seoske škole vio se dim, a ozidana česma ispred škole zaleđena.

Bio je maleni, plavokos dečak. Majka ga je u rano jutro budila, spremala mu užinu i ispraćala ga do velike krivine. Tada bi počinjalo da se razdanjuje. Ona je stajala, dugo gledajući za njim, a on je hrabro nastavljao put, nije se osvrtao ni levo ni desno.

Učiteljica ga je volela. Često ga je uzimala u krilo i mazila ga, što je za njega bilo sasvim neobično, jer su se i otac

i majka ophodili s njim kao s odraslim čovekom. Seća se, jedva je čekao da ga uzme u krilo. Uživao je u njenim lepim rečima i u toplim, nežnim rukama. Govorila je radosno, dok je promrzao ulazio u učionicu: *Dodji brzo, Nikolice, da se ugreješ*. Stavljala bi njegove mokre rukavice i kapu da se suše, kraj furune. Bio je srećan što ga ona uči, a ne strog i hladan učitelj Dimitrije, njen muž.

Bila je strankinja, polunemica, polusrpkinja. Dimitrije ju je doveo na planinu čak iz Beča, ali je ona bila prirodna i mila kao da je tu porasla. Govorila je, pred svima: *Nikola Šekler je moj najbolji đak*. Kasnije, kad je malo porastao, davala mu je knjige da čita, a potom bi pričala s njim o tim knjigama. Ponekad mu je neku čak i poklanjala. I po neku bombonu. Bio je, i to nije krila, njen mali ljubimac.

Prvi put je od Ane čuo da su Šekleri davno, davno, pre nekoliko stotina godina došli iz Francuske i zaposlili se u toj planinskoj zabiti kao rudari. Bilo je to čudesno za malog Nikolu. Niko u njegovoj kući u Šeklerima nije o tome govorio.

Kasnije, shvatio je da se u toj kući u kojoj je odrastao nikada ni o čemu nije govorilo. Život je tekao svojim tokom, škrto i svedeno kao što uvek teče život na planini.

Kasnije, postavljao je sebi pitanja na koja nije imao odgovor. *Da li je čovek srećniji ako vidi ili ako ne vidi svet?*

Bezbroy puta zažalio je što nije ostao u Selu gde su noći obasjane sa mnogo zvezda.

Lanac praznine prekinuo se kada je srela Đorđa. Desila joj se velika, iznenadna, snažna strast, tamo gde je nije očekivala ni tražila. Došla je, neznana i sama, nepoznata i opasna, uzburkala joj krv, podigla temperaturu. Nije mogla da shvati šta joj se dešava, velika plima osećanja obuzimala je njen mozak, njeno telo.

Sve što je bilo mrtvo, oživelo je, dobilo miris i boju tog neprestanog povišenog adrenalina, opasnosti koju je prepoznala kao ukus istinskog života.

Taj život bio je stvaran, ključao je, iznutra, kao požar, nosio je kao žar bol za telom koje je želela da ima, svakog časa.

Umirala je za njim, buncala, u snu izgovarajući njegovo ime.

Pre nego što je upoznala život, upoznala je strast.

Nije bila u stanju da dobro rasuđuje. Svet joj se zaljuljao u jednu jedinu mogućnost. *Uzimanje života* postao je njen način, a jedina misao – kako da što pre dodirne to telo što joj je, kao planina, zaklonilo sve vidike.

Kada je, u raskošnim livadama avgusta, u Selu, prvi put vodila ljubav sa Đorđem, imala je samo sedamnaest godina.

Reč *skandal* bila je i suviše blaga za opis bure koju je proizvela vest, u Selu, da se beogradska gimnazijalka, unuka Ane i Dimitrija, sastaje sa Đorđem.

Đorđe Bajić, dvadesetosmogođišnji meštatin Sela, imao je dete i bio je već oženjen. Živeo je na kraju Sela. Poslednja kuća koja je pripadala seoskom naselju, bila je njegova. Ali, na pet kilometara od sela, visoko u planini, držao je farmu ovaca i tako je često, zbog posla, bio odvojen od porodice.

Visok i krupan, smeđ i muževan, bio je prototip ljubavnika. Hana ga je ugledala, prvi put, sa prozora Dimitrijeve sobe, kada je, zbog dima koji se vraćao iz zapušenog odžaka i punio sobu, potrčala da otvori prozore. Stajao je sam, naslonjen na seosku česmu i pušio. Seća se da je bio samo u majici, iako je bio izuzetno hladan letnji dan. Uzdrhtala je kada je ugledala njegovo snažno telo. Želja da je uzme odmah, da zaroni u nju, obuzela ju je takvom žestinom, strujala kroz njenu utrobu, kroz krv i udove.

Osetila je, skoro fizički, kako taj nepoznat čovek prodi- re u nju, njegova vrelinu razlila se, kao iznenadan talas preplavila ju je, i Hana je, bez ijednog dodira, doživela svoj prvi orgazam.